

Katastrofa gibraltarska i śmierć Władysława Sikorskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Cytat za: J. Tebinka, *Śmierć generała Władysława Sikorskiego w świetle nowych dokumentów brytyjskich*, „Dzieje Najnowsze”, 33/3, 165-185, 2001, dostępny w internecie: bazhum.muzhp.pl.
- Źródło: *Fragment artykułu popularnonaukowego autorstwa historyka, prof. Jacka Tebinki*. Cytat za: *Katastrofa gibraltarska: spiskowe teorie Goebbelsa | Smoleński Gibraltar*, dostępny w internecie: polityka.pl.
- Źródło: J. Tebinka, *Śmierć generała Władysława Sikorskiego w świetle nowych dokumentów brytyjskich*, s. 171.

- Źródło: *Fragment wywiadu Krystyny Kurczab-Redlich z politologiem Tadeuszem A. Kisielewskim, badaczem okoliczności katastrofy gibraltarskiej.*
- Źródło: *List Repnina do dowódcy korpusu wojsk carskich, gen. Kreczetnikowa.* Cytat za: *Historia Polski nowożytnej. Wybór tekstów źródłowych*, wybór i opracowanie S. Ochmann, K. Matwijewski, Wrocław 1980, tom I, str. 83-84.
- Cytat za: *Wypisy źródłowe do historii polskiej sztuki wojennej*, zeszyt dziewiąty: *Polska sztuka wojenna w latach 1764-1793*, oprac. A. Juszczyński, M. Krwawicz, Warszawa 1957, str. 42-43.

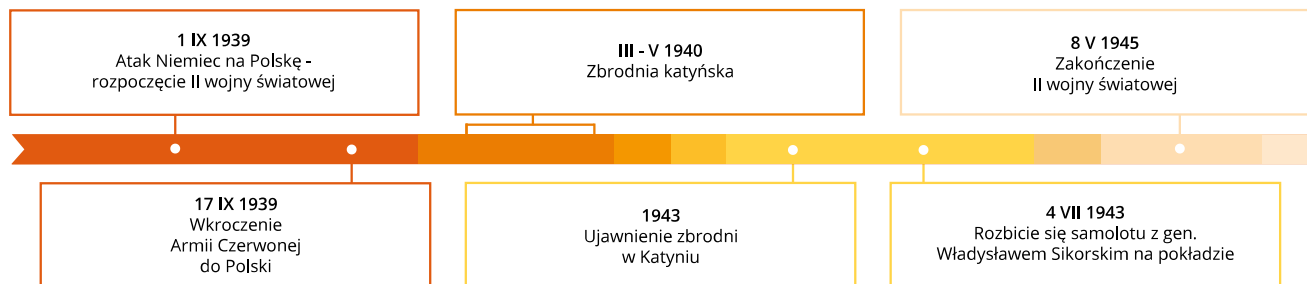

Katastrofa gibraltarska i śmierć Władysława Sikorskiego

Gen. Władysław Sikorski ze sztabem 5 Armii podczas bitwy warszawskiej
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W nocy 4 lipca 1943 r., tuż po godzinie 23, samolot Liberator AL 523 z premierem rządu polskiego i Naczelnym Wodzem gen. Władysławem Sikorskim na pokładzie rozbił się na Gibraltarze, zaraz po starcie. Spośród kilkunastu osób obecnych na pokładzie ocalał tylko czeski pilot Eduard Prchal.

Od samego początku pewne okoliczności katastrofy wzbudzały podejrzenia, a zeznania kpt. Prchala były niespójne. Szybko pojawiły się hipotezy o zamachu, a podsycala je dodatkowo niemiecka propaganda, próbująca wykorzystać śmierć gen. Sikorskiego do skonfliktowania Polski i Wielkiej Brytanii. Do dziś okoliczności tego wydarzenia wywołują gorące dyskusje wśród historyków i publicystów.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Opisziesz, gdzie i w jakich okolicznościach doszło do śmierci gen. Władysława Sikorskiego.
- Przeanalizujesz różne teorie opisujące przyczyny katastrofy samolotu, którym leciał gen. Sikorski.
- Przedstawisz skutki dla Polski śmierci generała Sikorskiego.

Uspokajanie wzburzonych nastrojów

Władysław Sikorski zginął w Gibraltarze podczas powrotu z inspekcji sił Armii Polskiej na Bliskim Wschodzie. Na tę podróż zdecydował się z kilku powodów. Przede wszystkim ze względu na bardzo napięte stosunki polsko-sowieckie, będące wynikiem podania przez Niemców w kwietniu 1943 r. informacji o odnalezieniu grobów polskich oficerów pomordowanych przez [NKWD](#) podczas sowieckiej okupacji wschodnich ziem II Rzeczypospolitej. Polski rząd na emigracji domagał się od ZSRS informacji i wyjaśnienia sprawy, a tymczasem Stany Zjednoczone i Anglia naciskały na Polaków, aby unormowali stosunki ze Związkiem Sowieckim, nie chcąc ryzykować utraty tak ważnego sojusznika koalicji antyhitlerowskiej.

Tymczasem informacja o sowieckiej zbrodni w Katyniu dotarła do polskich żołnierzy stacjonujących na Bliskim Wschodzie, którzy wcześniej przetrzymywani byli w więzieniach i obozach na terenie ZSRS; coraz większy niepokój w armii groził buntem. Sikorski chciał odwiedzić polskich żołnierzy i dowódców, uspokoić nastroje, a być może, wracając, udać się do Moskwy na rozmowy z sowieckimi władzami. Jeszcze przed podróżą, 11 maja 1943 r., dwaj członkowie rządu – Wacław Komarnicki i Marian Seyda – zwracali się listownie do Sikorskiego, by nie leciał na Bliski Wschód, ponieważ nastroje wśród żołnierzy „podniecone zbrodniczą agitacją niektórych żywiołów (...) czynią tę podróż niebezpieczną dla Pana Generała”. Sikorski twardo odpowiadał, że nie może przedkładać względów własnego bezpieczeństwa nad obowiązki. Pod koniec maja 1943 r. ruszył w kilkutygodniową inspekcję polskich wojsk. Na Gibraltarze zatrzymał się w drodze powrotnej z Kairu do Anglii.

Gen. broni Władysław Sikorski zwiedza urządzenia obronne Gibraltaru podczas krótkiego przystanku w dniu 2 listopada 1941 r. w trakcie podróży do Kairu. Z lewej stoi gubernator Macfarlane. Natomiast wizyta Sikorskiego w 1943 r. miała być tylko krótkim etapem w podróży z Bliskiego Wschodu do Anglii.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Tajemnicza katastrofa

Władysław Sikorski spędził na Gibraltarze nieco ponad dobę – spotykał się z amerykańskimi i francuskimi dyplomatami, odebrał defiladę jednego z brytyjskich pułków, a wieczorem wziął udział w bankiecie wydanym przez gubernatora gen. Mac Farlane'a. Do katastrofy doszło o godzinie 23:07, kilkanaście sekund po wystartowaniu samolotu z lotniska. Zgodnie z oficjalną wersją wydarzeń przyczyną katastrofy było zablokowanie sterów, a najważniejszym dowodem – zeznania ocalałego pilota. Razem z gen. Sikorskim zginęła jego córka Zofia (według wersji oficjalnej) i szef sztabu Naczelnego Wodza Tadeusz Klimecki oraz kilkanaście innych osób. Ciała córki i czterech innych osób mających znajdować się na pokładzie nigdy nie odnaleziono.

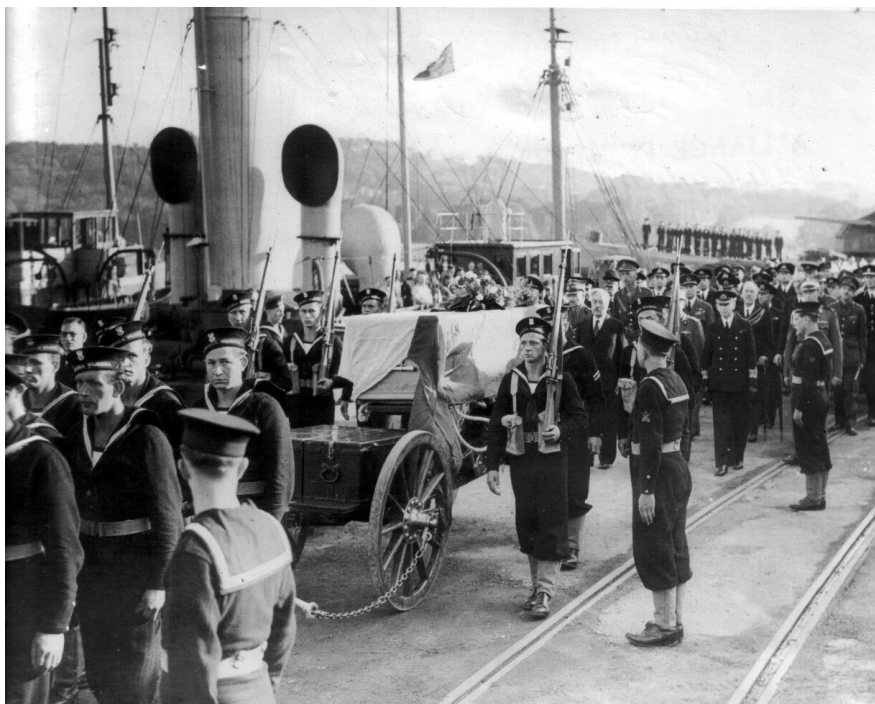

Poszukiwanie ofiar katastrofy, 5 lipca 1943 roku. Płetwonurkowie jeszcze w kilka dni po katastrofie wyławiali z morza ciała członków załogi i pasażerów (samolotem leciało prawdopodobnie 17 osób, przeżył tylko pierwszy pilot).

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Pojawiła się więc hipoteza, że nie był to wypadek, lecz zamach; że wybuch, który zniszczył samolot, nastąpił w wyniku eksplozji bomby już po tym, kiedy samolot znalazł się w wodzie. Ponadto kuriera, który miał lecieć z Sikorskim, znaleziono zastrzelonego na lotnisku. Dodatkowo do teorii spiskowych przyczyniły się okoliczności pogrzebu generała, nie przeprowadzono bowiem oficjalnie sekcji zwłok. Władysława Sikorskiego pochowano 16

lipca 1943 r. na cmentarzu lotników polskich w angielskim Newark. Dopiero po pół wieku później szczątki generała przewieziono do Polski i złożono z honorami w krypcie na Wawelu.

Plymouth, kondukt pogrzebowy gen. Sikorskiego. Widoczny niszczyciel ORP „Orkan”, na którym ciało generała przetransportowano do Wielkiej Brytanii.

Wskaż elementy wskazujące na uroczysty charakter procesji.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wypadek czy zamach?

Do tej pory brytyjskie archiwa udostępniły tylko część dokumentacji dotyczącej katastrofy, która nie wyjaśnia jej dostatecznie. Normalnie dokumenty utajniane są na 30 lat. Tuż po śmierci Władysława Sikorskiego nasi sojusznicy wydłużyli ten okres do 50 lat. Po upływie tego terminu przedłużyli okres karencji o kolejne 40 lat. Jeśli nic się nie zmieni, to dokumenty dotyczące śmierci polskiego premiera poznamy dopiero w 2033 roku. Część zwolenników teorii zamachu wysuwa na tej podstawie wniosek, że Brytyjczycy byli zamieszani w śmierć gen. Sikorskiego. Bardziej powściągliwi tłumaczą to niechęcią służb angielskich do przyznania się do zaniedbań w procedurach bezpieczeństwa. Wszyscy są jednak zgodni, że dochodzenie przeprowadzono niestarannie, nie określono nawet, jaka była bezpośrednia przyczyna śmierci generała. Spore zainteresowanie wzbudziła wersja, że zginął on od strzału. Dopiero w latach 2008–2009 na wniosek Instytutu Pamięci Narodowej przeprowadzono ekshumację ciała gen. Sikorskiego, której wyniki obaliły tę tezę. Wówczas ustalono także, że zginął on w wyniku obrażeń wielu narządów, charakterystycznych dla ofiar katastrof komunikacyjnych.

Faktem jest, że ówczesnym szefem Secret Intelligence Service (brytyjskiego wywiadu wojskowego) w tym rejonie był Kim Philby, zdemaskowany później jako agent radziecki. I to właśnie dlatego Związek Sowiecki był najczęściej wskazywany jako inicjator ewentualnego zamachu. Tego dnia tuż obok samolotu Sikorskiego na płycie lotniska stała maszyna ambasadora ZSRS w Londynie Iwana Majskiego, co miało stwarzać okazję do przygotowania [sabotażu](#). Naciski Rosjan na Wielką Brytanię w celu usunięcia rządu „o faszystowskich tendencjach”, jak władze radzieckie określały gabinet Sikorskiego, pojawiły się już w 1941 r., a przybrały na sile w 1943 r. po odkryciu w Katyniu grobów zamordowanych oficerów polskich. Doszło wówczas do zerwania stosunków ZSRS z rządem polskim. Jak jednak podkreśla historyk Jacek Tebinka w pracy:

((J. Tebinka

Śmierć generała Władysława Sikorskiego w świetle nowych dokumentów brytyjskich

Śmierć polskiego premiera była na pewno najbardziej korzystna dla Stalina. Warto jednak pamiętać, iż polityka Sikorskiego wobec Kremla znalazła się w martwym punkcie po zerwaniu przez ZSRR stosunków dyplomatycznych z rządem polskim w kwietniu 1943 r. USA i Wielka Brytania nie zamierzały popierać Polaków w konflikcie z Moskwą. Stalin miał pełną świadomość tego faktu w lecie 1943 r. i nie musiał podejmować próby zabicia polskiego premiera. Co więcej, w tym czasie, w obu zachodnich stolicach, dojrzewała już koncepcja poparcia żądań ZSRR oparcia granicy polsko-radzieckiej na tzw. linii Curzona. Churchill i Roosevelt uczynili to bez zgody rządu polskiego w czasie teherańskiego spotkania ze Stalinem jesienią 1943 r. Zapewne zrobiliby to również, gdyby Sikorski nie zginął, jeśli nie w Teheranie, to później. W razie sprzeciwu Brytyjczycy posłużyliby się wobec Sikorskiego, tak jak wobec jego następcy Stanisława Mikołajczyka, coraz bardziej brutalną perswazją, a w ostateczności doprowadziliby do izolacji politycznej jego rządu.

Źródło: J. Tebinka, *Śmierć generała Władysława Sikorskiego w świetle nowych dokumentów brytyjskich*, s. 171.

Pojawiła się także hipoteza, że o „usunięcie” gen. Sikorskiego postarali się opozycyjni wobec niego polscy politycy wywodzący się ze środowisk sanacyjnych. Ówczesny

premier polskiego rządu na uchodźstwie krytykowany był m.in. przez część swoich ministrów za zbyt łagodne podejście do sprawy zbrodni katyńskiej, w samym rządzie dochodziło do wewnętrznych tarć, ale nie ma na dowodów, które potwierdzałyby taką sugestię.

Wśród podejrzanych są także naturalnie Niemcy. Jednak im, z uwagi na dyplomatyczny konflikt polsko-radziecki, którego główną postacią był Władysław Sikorski, wcale nie zależało tak bardzo na śmierci polskiego premiera, choć oczywiście spadek morale Polaków z powodu śmierci ich wodza był okupantowi na rękę. Poza tym w odtajnionych i spenetrowanych archiwach niemieckich nie ma żadnych śladów wskazujących na udział niemieckiego wywiadu.

Propaganda hitlerowska nie omieszczała wykorzystać śmierć Naczelnego Wodza do wywołania niechęci wśród Polaków do [aliantów](#). Pojawiające się wówczas informacje jednoznacznie rozstrzygały, iż wypadek był sprytnie zaplanowaną akcją wymierzoną w gen. Sikorskiego, który stawał się dla Anglii, USA i ZSRS postacią problematyczną. Sugestie o udziale służb państw sprzymierzonych w zabójstwie „niewygodnego” dla nich polityka pojawiły się nie tylko w [prasie gadzinowej](#), lecz także w fałszywkach udających ulotki konspiracyjne, by uwiarygodnić te informacje. Polska Podziemna zareagowała jednak w sposób zdecydowany, zaprzeczając stanowczo niemieckim doniesieniom.

Władze polskie po śmierci gen. Sikorskiego

Po śmierci gen. Sikorskiego nowym premierem Rządu RP na uchodźstwie został Stanisław Mikołajczyk, a Naczelnym Wodzem gen. Kazimierz Sosnkowski. Śmierć Sikorskiego, który dążył do współpracy aliantów i porozumienia z ZSRS, oznaczała osłabienie pozycji Polski w obozie sojuszników. Zwłaszcza wobec polityki Stalina, który dążył do międzynarodowej izolacji polskiego rządu na uchodźstwie, zapewnienia dla ZSRS jak najkorzystniejszych ustaleń co do granicy z Polską oraz rozciągnięcia nad nią sowieckich wpływów. Jej ukoronowaniem były ustalenia konferencji w Teheranie w kwestii przyszłości Europy, w tym Polski, a w szczególności jej granic i usytuowania geopolitycznego.

Słownik

Pierwsza strona *Dziennika ogłoszeń dla ludności polskiej*, niemieckiego czasopisma dla ludności polskiej pod okupacją, numer z 10 lipca 1943 roku.
Źródło: Contentplus.pl, Stentor, licencja: CC BY-SA 3.0.

NKWD

(ros. *Narodnyj komissariat wnutriennich dzieł*, Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych) ministerstwo wchodzące w skład rządu ZSRS – Rady Komisarzy Ludowych, istniejący pod tą nazwą w latach 1917–1946 i zastąpiony przez KGB; organ odpowiedzialny za represje (w tym wielkie czystki)

sabotaż

działania prowadzone bez użycia broni, mające na celu osłabienie gospodarcze i militarne nieprzyjacielskiego państwa

alianci

(z franc. *alliance* – przymierze) państwa walczące przeciwko państwom Osi podczas II wojny światowej

prasa gadzinowa

nazwa stosowana dla prasy wydawanej w języku polskim podczas II wojny św. przez okupanta niemieckiego oraz sowieckiego na zajętych ziemiach Rzeczypospolitej; jej celem była propaganda i kształtowanie oczekiwanego przez władze hitlerowskie i sowieckie sposobu myślenia u ludności na okupowanych terenach

Słowa kluczowe

układ Sikorski-Majski, rząd RP na uchodźstwie, stosunki sowiecko-polskie, II wojna światowa, Polska pod okupacją, ziemie polskie pod okupacją, katastrofa gibraltarska, Władysław Sikorski

Bibliografia

Układ Sikorski-Majski. Wybór dokumentów, oprac. E. Duraczyński, Warszawa 1990.

R. Kaczmarek, *Historia Polski 1914–1989*, Warszawa 2010.

O. Terlecki, *Generał Sikorski*, Kraków 1981.

J. Tebinka, *Śmierć generała Władysława Sikorskiego w świetle nowych dokumentów brytyjskich* [w:] *Dzieje Najnowsze, Rocznik XXXIII* — 2001, 3; bazhum.muzhp.pl

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D6FYO13vT>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Katastrofa gibraltarska. Wypadek czy zamach? Część pierwsza.*

Polecenie 2

Opisz, jak układały się stosunki między Władysławem Sikorskim a Władysławem Andersem.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

W filmie pojawiły się dwie hipotezy. Jedna, wskazująca Polaków jako odpowiedzialnych za katastrofę gibraltarską, i druga, sugerująca odpowiedzialność Niemców. Którą z nich najłatwiej obalić? Odpowiedź uzasadnij.

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Df82XVvrk>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Katastrofa gibraltarska. Wypadek czy zamach? Część druga*.

Polecenie 2

Bierzesz udział w dyskusji dotyczącej katastrofy gibraltarskiej. Twoi oponenci wskazują na winę Brytyjczyków, twoim zadaniem jest wykazać, że się mylą. Podaj przynajmniej pięć argumentów, które przeczyłyby ich tezie.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Wyobraź sobie, że jesteś członkiem komisji śledczej, badającej okoliczności śmierci Władysława Sikorskiego. Który z wątków poruszonych przez eksperta wydaje ci się najbardziej realny? Odpowiedź uzasadnij.

Twoja odpowiedź

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Obok wydarzeń wymienionych poniżej wpisz numery 1-6. 1 oznacza wydarzenie, które miało miejsce najwcześniej, a 6 takie, które miało miejsce najpóźniej.

Wydarzenie	Numer
konferencja w Teheranie	
zbrodnia katyńska	
konferencja w Jałcie	
Karta Atlantycka	
układ Sikorski-Majski	
zdobycie Monte Cassino	

Zapoznaj się z plakatem, a następnie wykonaj polecenia.

Jean Louis Xavier François Darlan (1881 -1942) – francuski polityk i wojskowy; od 1939 naczelny dowódca francuskiej floty. Po klęsce Francji w wojnie obronnej z Niemcami wszedł w skład rządu Vichy, gdzie odpowiadał za sprawy wewnętrzne, obronę i politykę zagraniczną. Podczas walk w Algierii Amerykanie próbowali skłonić Darlana do współpracy. Zginął z ręki zamachowca, który mścił się za stłumienie przez Francuzów powstania w Algierze.

Źródło: dostępny w internecie: polona.pl, domena publiczna.

Spośród podanych propozycji wskaż prawdziwe stwierdzenie dotyczące źródła - plakatu.

- ☐ Autorami plakatu z 1943 r. byli współpracownicy Polskiego Państwa Podziemnego działający na wschodnich ziemiach przedwojennej Rzeczypospolitej.
- ☐ Plakat powstał w 1943 r. i stanowi przykład oficjalnej propagandy na terenie Generalnego Gubernatorstwa.
- ☐ Plakat powstał z inicjatywy sowieckiej propagandy, która chciała odwrócić uwagę Polaków od mordu katyńskiego poprzez oskarżenie Brytyjczyków o zorganizowanie zamachu na Sikorskiego.
- ☐ Plakat z 1943 r. powstał z inicjatywy środowisk emigracyjnych związanych z polskim rządem emigracyjnym.

1. Uzasadnij swój wybór, podając trzy argumenty.

2. Wyjaśnij prawdopodobny cel powstania plakatu.

Zapoznaj się z poniższymi materiałami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło A:

((Ściśle tajne

[...]

16. Przeprowadzono poszukiwania dowodów, nawet wątpliwych, w dokumentach biura gabinetu, Ministerstwa Obrony, Foreign Office, [...] i Służby Bezpieczeństwa, czy byliśmy w jakikolwiek sposób zaangażowani w zabicie generała Sikorskiego lub je planowaliśmy. Nic dziwnego, iż niczego takiego nie znaleziono, a dokumenty biura gabinetu, Foreign Office i kolekcja osobista Churchilla wskazują, że w rzeczywistości uważał on go za najlepszego polskiego przywódcę i nie miał żadnych powodów, aby pragnąć jego śmierci.

[...]

19. Najbardziej obszerne informacje o katastrofie samolotu generała Sikorskiego znajdują się w zapisie prac komisji śledczej, która została utworzona w Gibraltarze natychmiast po zdarzeniu. Komisja stwierdziła, że wypadek nastąpił „w wyniku utraty sterowności samolotu z powodów, których nie udało się ustalić”, a także, iż „nie było kwestii sabotażu”. Nie przypisano winy czeskiemu pilotowi.

[...]

Wyniku dochodzenia nie opublikowano, ale posłużył on do przygotowania oświadczenia Ministerstwa Lotnictwa, które ogłoszono w „Timesie” 21IX 1943 r. (Nawiasy kwadratowe oznaczają fragmenty,

które według polskiego rządu na wychodźstwie mogły zostać pominięte): „Raport komisji śledczej, która prowadziła dochodzenie w sprawie przyczyn wypadku Liberatora w Gibraltarze 4 VII 1943 r., w którym generał Sikorski stracił życie, został przygotowany. Wyniki prac komisji i ustalenia oficerów, których obowiązkiem było przejrzenie ich oraz skomentowanie, zostały rozważone i [jest oczywiste, że wypadek nastąpił z powodu zablokowania sterów wysokościowych tuż po starcie, w wyniku czego samolot stał się niesterowalny]. Po starannym zbadaniu wszystkich dostępnych dowodów [w tym zeznań pilota, nie było możliwe ustalenie, w jaki sposób doszło do blokady, ale] stwierdzono, że nie miał miejsca sabotaż. Jest również jasne, że nie można w żadnym wypadku obwiniać kapitana samolotu, pilota z dużym doświadczeniem i wyjątkowymi umiejętnościami.

Cytat za: J. Tebinka, *Śmierć generała Władysława Sikorskiego w świetle nowych dokumentów brytyjskich*, „Dzieje Najnowsze”, 33/3, 165-185, 2001, dostępny w internecie: bazhum.muzhp.pl.

Źródło B:

“ **Fragment artykułu popularnonaukowego autorstwa historyka, prof. Jacka Tebinki**

Komisja Royal Air Force (RAF), badająca przyczyny katastrofy (polski przedstawiciel mjr Stanisław Dudziński pełnił w komisji rolę obserwatora), odrzuciła sabotaż, ale nie określiła, dlaczego zablokował się ster wysokości samolotu, co miało spowodować wypadek. Rząd polski nigdy nie podważał wyników badań brytyjskiej komisji.

Próbowano jednak niezależnie znaleźć wyjaśnienie śmierci Naczelnego Wodza, podejrzewając błąd pilota. Tę możliwość uprawdopodobniał fakt, że wyjaśnienia Prchala o wniesieniu się na wysokość 150 stóp (45,72 m) przy zablokowanym sterze wysokości uznawano początkowo za sprzeczne z wiedzą lotniczą. Późniejsze polskie próby badania zablokowania steru wysokości wykazały jednak, że mogło się tak stać na

skutek unieruchomienia steru wysokości przez linkę prowadzącą do pilota automatycznego. Potwierdzałoby to wersję czeskiego pilota, wykluczając jego błąd i różnorodne teorie spiskowe.

Źródło: Fragment artykułu popularnonaukowego autorstwa historyka, prof. Jacka Tebinki. Cytat za: Katastrofa gibraltarska: spiskowe teorie Goebbelsa / Smoleński Gibraltar, dostępny w internecie: polityka.pl.

Źródło C:

“**Fragment wywiadu Krystyny Kurczab-Redlich z politologiem Tadeuszem A. Kisielewskim, badaczem okoliczności katastrofy gibraltarskiej**

- Dlaczego od momentu katastrofy o zamachu mówili nie tylko ludzie zbliżeni do generała, ale i najbardziej znaczący politycy? Jugosłowiański dysydent Milovan Djilas w książce „Rozmowy ze Stalinem” wspomina, że Stalin przestrzegał jugosłowiańskiego przywódcę Titę przed Intelligence Service, gdyż ta zabiła Sikorskiego podczas lotu. [...] Zaraz po katastrofie, 6 lipca 1943, to samo twierdził były radziecki ambasador w Londynie – Iwan Majski. Wszyscy oni winą oczywiście obarczali Brytyjczyków. Dlaczego?

Tadeusz A. Kisielewski: - Kierując się zasadą złodzieja, który wskazuje na kogoś i krzyczy „łapać złodzieja”. Podsycanie fałszywych podejrzeń nie było trudne, ponieważ rozmyślnie pozostawiono niejasne, wskazujące na zamach ślady prowadzące do Brytyjczyków ...

- Brytyjczycy w 1969 roku przeprowadzili śledztwo w sprawie katastrofy i doszli do wniosku, że to był wypadek.

Nie zapominajmy, że wszelkie dokumenty związane ze śmiercią gen. Sikorskiego były badane wyłącznie przez funkcjonariuszy brytyjskiego wywiadu. [...]

- Badali też szczątki Liberatora 523. Czy ten raport został opublikowany?

Owszem, został opublikowany i słusznie wyklucza sabotaż jako przyczynę katastrofy, ponieważ samolot był w pełni sprawny. Jednak raportu z dalszych, przeprowadzonych już w Anglii badań szczątków Liberatora nie opublikowano, a ponadto do oględzin nie dopuszczono ani producentów - Amerykanów, ani Polaków. [...] Wygląda na to, że wszelkie dyskusje [na temat okoliczności katastrofy] są dla Brytyjczyków niewygodne. [...]

- No więc dlaczego Churchill tylko ostrzegał Sikorskiego, zamiast wszelkimi siłami dążyć do udaremnienia planowanego zamachu?

Dlatego, że znajdował się pod naciskiem Stanów Zjednoczonych. Dla tego państwa celem drugiej wojny światowej było nie tylko pokonanie Niemiec i Japonii, ale przede wszystkim zmiana światowego hegemonu jakim było British Empire na Imperium Americanum. A w tej globalnej geostrategicznej grze chwilowym sojusznikiem Roosevelta był Stalin, co jasno wynika choćby z wielu dokumentów.

- Jeśli ta katastrofa nie była wypadkiem, lecz zamachem, to – po pierwsze: jak ten pilot przeżył, a po drugie – dlaczego od razu nie pozbyto się go jako świadka?

Powiem więcej: jest absolutnie poza dyskusją, że przeżyli obaj piloci. Czyli drugi pilot też. Po ośmiu minutach unoszenia się na wodzie samolot powoli zatonął opierając na dziobie i miażdżąc go. W czasie tych ośmiu minut piloci wydostali się z kabiny. [...] A o tym, że wodowanie było zaplanowane, świadczy choćby to, że Prchal włożył i dokładnie zapiął – jak podawali brytyjscy świadkowie – kamizelkę ratunkową, czego nigdy wcześniej nie robił.

Źródło: *Fragment wywiadu Krystyny Kurczab-Redlich z politologiem Tadeuszem A. Kisielewskim, badaczem okoliczności katastrofy gibraltarskiej.*

Oceń wiarygodność źródła A wskazując po dwie jego mocne i słabe strony.

Przeczytaj teksty źródłowe, a następnie wskaż zdania prawdziwe i fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Autorzy źródeł B i C odnoszą się krytycznie do treści źródła A	☐	☐
Tadeusz A. Kisielewski odwołuje się do źródła informacji o okolicznościach katastrofy gibraltarskiej, o którym nie wspominają autorzy źródeł A i B	☐	☐
We wszystkich cytowanych źródłach opinie przeważają nad faktami	☐	☐
Przynajmniej jedno z cytowanych źródeł sugeruje, że winnymi śmierci gen. Sikorskiego byli wszyscy przywódcy Wielkiej Trójki	☐	☐

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Katastrofa gibraltarska i śmierć Władysława Sikorskiego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń:

4) analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej;

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XLVII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

3) sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);

Zakres rozszerzony

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń:

1) ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej, w tym: Władysława Sikorskiego, Stefana Grot-Roweckiego, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka, Kazimierza Sosnkowskiego i Leopolda Okulickiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia cel wizyty gen. Władysława Sikorskiego na Bliskim Wschodzie w 1943 r.
- omawia przebieg katastrofy gibraltarskiej i hipotezy z nią związane.

- tłumaczy znaczenie postaci gen. Sikorskiego dla polskiej polityki i pozycji polskiego rządu podczas II wojny św.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji. Określa cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu.
2. Prowadzący zadaje uczniom pytanie o umiejscowienie tematu lekcji w czasie. Pyta: W jakim okresie się znajdujemy? Co ważnego działo się wcześniej? Uczniowie powinni wspomnieć o relacjach polsko-sowieckich, przystąpieniu ZSRS do koalicji antyhitlerowskiej, zawarciu układu Sikorski-Majski oraz utworzeniu Armii Andersa na terenie ZSRS.

Faza realizacyjna:

1. Praca z tekstem. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszycie minimum pięć pytań do tekstu dotyczącego katastrofy gibraltarskiej i śmierci gen. Sikorskiego. Uwaga: każde z pytań powinno rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Uczniowie spacerują po klasie i na umówiony dźwięk znajdują

kogoś do pary, następnie zadają pytania sformułowane podczas czytania tekstu i na nie odpowiadają.

2. Praca z pierwszym multimedium („Film”). Nauczyciel odtwarza nagranie, uczniowie pracują w parach. Analizują treść polecenia nr 2: „Opisz, jak układały się stosunki między Władysławem Sikorskim a Władysławem Andersem”, dyskutują, a następnie zapisują wnioski. Wybrane grupy omawiają swoje rozwiązanie i spostrzeżenia na forum klasy. W podobny sposób wykonują polecenie nr 3.
3. Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”). Nauczyciel czyta treść polecenia nr 2 „Wyobraź sobie, że jesteś członkiem komisji śledczej, badającej okoliczności śmierci Władysława Sikorskiego. Który z wątków poruszonych przez eksperta wydaje ci się najbardziej realny? Odpowiedź uzasadnij” i prosi uczniów, aby w grupach 4-osobowych przygotowali rozwiązanie na podstawie materiału, który zaraz zostanie odtworzony. Po ustalonym czasie wybrane osoby przedstawiają propozycje odpowiedzi, wspólnie dyskutują.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel poleca wybranemu uczniowi albo uczennicy (może być także ochotnik) podsumowanie lekcji „Katastrofa gibraltarska i śmierć Władysława Sikorskiego”. Pyta, który element był dla uczniów trudny i dlaczego.
2. Na koniec nauczyciel omawia przebieg zajęć i pracę uczniów, może ocenić uczniowskie grupy za zaangażowanie podczas dyskusji.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 1, 2 i 3 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Układ Sikorski-Majski. Wybór dokumentów, oprac. E. Duraczyński, Warszawa 1990.

R. Kaczmarek, *Historia Polski 1914–1989*, Warszawa 2010.

O. Terlecki, *Generał Sikorski*, Kraków 1981.

J. Tebinka, *Śmierć generała Władysława Sikorskiego w świetle nowych dokumentów brytyjskich* [w:] *Dzieje Najnowsze*, Rocznik XXXIII — 2001, 3; bazhum.muzhp.pl

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z sekcją „Film”, aby przygotować się do późniejszej pracy.